

До механічних контактів рослин можна віднести вплив, що проявляється, наприклад, у дії в'юнких рослин, ліан, коли вони обвивають стебло рослини-опори і не лише перешкоджають її росту у товщину, а й сильно здавлюють цю опору, ускладнюючи рух по ній поживних речовин і тим самим порушуючи розвиток рослини, яка є опорою. Тобто цікавим є принцип вибору рослиною-ліаною виду, на якому вони можуть обвиватися і які механізми цих контактів.

Вступаючи в ті чи інші взаємовідносини між собою, рослини змінюють свої габітуальні особливості для подальшої реалізації життєвих стратегій, як одного з механізмів фітокомунікаційних відносин. Тобто всі види взаємних впливів рослин проявляються комплексно. Виділити конкретно якийсь з них дуже важко.

За допомогою встановлення тих чи інших зв'язків в угрупованнях можна спрогнозувати як рослини досягають реалізації репродуктивного успіху, пристосовуються до умов навколишнього середовища, здійснюють обмін між фітокомунікаторами, перш за все, інформацією і, нарешті, що є носієм цієї інформації для рослин, які механізми передачі носіїв та за яким принципом врешті-решт відбувається формування надорганізмених форм життя на рівні фітоценозів.

Підсекція зоології та екології

УДК 574.32

ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ПОПУЛЯЦІЮ НАСЕЛЕННЯ ВІННИЧЧИНИ

О. В. Андрєєв, П. П. Бігун

На сьогоднішній день Україна переживає демографічну кризу, тому дослідження різноманітних чинників, що впливають на демографічну ситуацію, та демографічних процесів є актуальним. Покращення народжуваності та зниження смертності населення України можливе лише у випадку ґрунтового дослідження наявної проблеми. Дана робота показує усі наявні проблеми та чинники, що впливають на відтворення.

Однією з проблем соціально-економічного розвитку України є відчутне загострення демографічної ситуації. Підтвердженням цього є насамперед те, що за останні 12 років в умовах, коли на території України не було ані збройних конфліктів, ані епідемій чи природних катаклізмів, чисельність її населення зменшилась на 4,9 млн. осіб. Результатом скорочення чисельності населення стає деформація всіх основних демографічних показників: тривалості життя, статеві-вікової структури населення, шлюбності, розлучень, еміграції тощо в бік їх погіршення.

Демографічна проблема в Україні непокоїть політиків, науковців та пересічних громадян. Однак, у широких колах громадськості переважають не зовсім обґрунтовані погляди щодо причин цієї кризи та, відповідно, способів виходу з неї. Результати численних досліджень показали обернену залежність між народжуваністю та рівнем добробуту населення. Так у бідних родинах народжуваність була завжди вищою, ніж у багатих. Тож можна стверджувати, що зовсім не скорочення рівня доходів спричинило демографічну кризу в Україні.

Актуальністю наших досліджень стає потреба аналізу реального стану сучасної демографічної ситуації, пошуку основних її причин депопуляції.

А за прогнозами дослідників в найближчі 10 років в Україні проживатиме 42 млн. чоловік. Україна належить до країн з першим типом відновлення населення, який характеризується низькими показниками народжуваності, смертності і незначним природним приростом населення. Та в наш час смертність компенсується народжуваністю лише на 59 %, показники природного приросту постійно знижуються. В 1993 році в розрахунку на 1000 жителів народилося 0,7 чол., а померло 4,2 чол., тобто природний приріст вже став негативним (-3,5 %). А в 1960 р., наприклад, ці показники склали відповідно 20,5 %, 6,9 %, 13,6 %. Такий процес зниження природного приросту населення називається депопуляцією. Темпи зменшення кількості населення України насторожують. З кожним роком умови життя людей погіршуються і це одна з найголовніших причин значного зниження показників народжуваності і росту смертності. Свою роль відіграє і несприятлива екологічна ситуація, яка особливо ускладнилася після аварії на Чорнобильській АЕС. Всі райони республіки відчули вплив радіоактивного забруднення і це підтверджують показники смертності, що різко зросли після 1986 р. Кількість бездітних жінок складає 20 %. За останні 8 років знизилась тривалість життя: у чоловіків на 5 років, у жінок на 4 роки. Повільно знижується середня тривалість життя жителів України (68 років: чоловіків – 62 роки, жінки – 73 роки). За тривалістю життя Україна посідає 120 місце у світі. Досить висока в Україні дитяча смертність – кожна десята дитина помирає у віці до одного року. Кількість дітей і підлітків в державі таке саме, як і людей похилого віку. Та з кожним роком воно зменшується, оскільки зменшуються показники народжуваності населення. Збільшення частки людей старшого віку, як уже зазначалося, є свідомством про процес “старіння” населення. Процес старіння населення веде до збільшення кількості утриманців і зростання демографічного навантаження на людей працездатного віку.

З другої половини ХХ століття на розміщення населення України все більший вплив мало поступове загострення екологічної кризи і особливо чорнобильська катастрофа. Так, у 1986 р. були повністю відселені мешканці міст і сіл 30-кілометрової зони навколо Чорнобильської АЕС. Пізніше було визначено й інші території безумовного (обов’язкового) відселення та гарантованого добровільного відселення. Населення залишає й інші зони екологічної біди, які займають близько 15 % території України.

Сучасна демографічна ситуація в Україні сприяє так званій депопуляції населення – зменшенню його загальної кількості за рахунок природного скорочення. Процеси депопуляції населення спочатку охопили сільську місцевість, а згодом і міста. В Україні є сотні сіл, в яких упродовж року не народжується жодної дитини. Такі села є вимираючими в буквальному розумінні слова. Природний приріст сільського населення загалом у країні становить -10 ‰ (а в Чернігівській області – 24 ‰). У містах цей показник удвічі вищий, однак також від’ємний.

Хвилеподібний характер тенденцій смертності в Україні впродовж принаймні найближчих 25 років, значні резерви зменшення рівня смертності в до працездатних і особливо працездатних вікових групах, адаптація населення до нових соціально-економічних умов, подолання тривалої економічної кризи, успіхи в медицині щодо лікування багатьох захворювань дають підстави розраховувати на зниження ймовірності рівня смертності: прискорене зниження – смертності немовлят (до 7,5–8 %) і дітей раннього віку; дуже помірне – жінок 16–60 років (імовірність померти, не доживши до 60 років, для 16-річних дівчат зменшиться до 7–8 %) і населення старше 60 років. Найбільші зміни (як і протягом останніх 50 років) очікуються у смертності чоловіків працездатного віку. Передбачається, що ймовірність померти, не доживши до 60 років, для 16-річних юнаків у 2026 р. становитиме 16–21 % (табл. 1). Практично смертність

саме цього контингенту визначатиме загальний характер тенденцій смертності та тривалості життя населення України.

Таблиця 1

Прогноз основних параметрів режиму смертності населення України до 2026 р.

Варіант	Рік					
	2001	2006	2011	2016	2021	2026
Коефіцієнт смертності немовлят, %						
Оптимістичний	9,2	8,8	8,4	8,0	7,7	7,4
Песимістичний	9,2	9,0	8,6	8,4	8,1	7,9
Очікувана тривалість життя при народженні у чоловіків, роки						
Оптимістичний	62,8	64,7	66,7	68,7	70,8	72,6
Песимістичний	62,8	64,2	65,7	67,2	68,6	69,9
Очікувана тривалість життя при народженні у жінок, роки						
Оптимістичний	74,0	75,0	76,1	77,1	78,1	79,0
Песимістичний	74,0	74,6	75,3	75,9	76,6	77,1
Імовірність дожити від 16 до 60 років у чоловіків, %						
Оптимістичний	63,3	65,6	72,1	76,1	80,4	83,9
Песимістичний	63,3	66,5	67,0	72,9	76,0	78,6
Імовірність дожити від 16 до 60 років у жінок, %						
Оптимістичний	86,6	88,1	89,4	90,4	91,5	92,4
Песимістичний	86,6	87,7	88,5	89,2	89,9	90,5

За умови бездіяльності держави у сфері економічного забезпечення відтворення населення, браку належного розвитку систем охорони здоров'я, освіти, культури поширюватимуться, особливо серед молоді, наркоманія, алкоголізм, туберкульоз, ВІЛ/СНІД, венеричні та інші інфекційні захворювання. Смертність протягом певного періоду коливатиметься у межах сучасного рівня. За таких умов до 2026 р. Україна неістотно перевищить ті показники тривалості життя населення, яких вже було досягнуто у середині 80-х років.

Висновки. Основними чинниками демографічної кризи є значний рівень зареєстрованого і прихованого безробіття, мізерна допомога сім'ям з дітьми і низький рівень пенсійного забезпечення більшості населення, що не задовольняє елементарних потреб людини. Все це призводить до бідності більшості населення і значно підриває здоров'я.

УДК 619: 616

КНЕМІДОКОПТОЗ ПТИЦІ

І. В. Березовський, С. А. Камалова

Червоний курячий кліщ (*Dermanyssus gallinae*) – паразитичний кровосасальний гамазовий кліщ. Він отримав назву через колір тільця, його відносять до кровосисних